

HAVØRNEN, *HALIAËTUS ALBICILLA*, PAA ISLAND

AF

P. NIELSEN

FHV. FAKTOR, EYRARBAKKI

Siden min sidste Beretning om Havørnen i dette Tidsskrifts 20. Aargang, 1926, har jeg modtaget efterfølgende Meddelelser:

Árnes-Syssell.

I August Maaned 1926 saa Guðm. Guðmundsson, Sandgerði, en enlig Havørn flyve over Grímsnes og tage Sæde paa Hestfjeld.

Jón Bjarnason, Björgvin, Eyrarbakki, saa den 28. Oktober 1926 2 Ørne flyve sammen i Retning fra Arnarbæli i Ølfus og stævne mod Reykjaafjeld. Noget senere samme Dag saa han igen 1 Ørn flyve over Kambavejen, noget Syd for Reykjaafjeld; formentlig var det den ene af de 2 Ørne, han havde set tidligere paa Dagen.

Den ¹⁹/₁ 1927 meddeler Lærer Aðalsteinn Sigmundsson, at der ved Alviðra i Ølfus er set 3 Ørne samtidig i November 1926, og at der i Slutningen af December samme Aar blev set 2 Ørne sammen, flyvende under Ingólfsfjeld, hvor der for ca. 17 Aar siden ynglede et Par Havørne. Dette kunde næsten tyde paa, at det Ørnepar, som Jón Bjarnason saa den 28. Oktober ved Reykjaafjeld, allerede har haft Yngel i Ølfus 1926.

Den 12. Februar 1927 meddeler Þorsteinn Bjarnason, Háholti, mundtligt, at der næsten ikke siden Aarhundredskiftet var set Ørne i Gnúpverjahreppur, før Gísli Högnason, Laxárdal, i Aaret 1926 saa 2 Ørne flyve sammen ved Laxaa; efter hans Mening var de parrede. Samme Aar saa Jón Jónsson, Þjósárholt, en enlig Ørn ved Murneyri ved Þjósaa i samme Hreppur, men dette kan muligvis have været den ene af de to, der tidligere var set ved Laxaa.

Efter Þorsteinn Bjarnasons Udsagn er der nu i de senere Aar i Gnúpverjahreppur og flere andre Hreppur i Árnes-Syssell sket den fornuftige Forandring ved Udlægning af Gift for Ræve,

at de forgiftede Rypekroppe ikke som tidligere udlægges paa aaben Mark, men i Huler eller saadanne Steder i Terrænet, hvor de ikke kan sees af flyvende Fugle. Hvis denne Forandring, der efter Þorsteinn Bjarnasons Udsagn, og ligeledes efter min Mening ikke skader Hensigten ved Giftudlægning for Ræve, da disse ved Lugten nok vil finde den udlagte Lökkemad, bliver iværksat ogsaa i andre Sysler, er der al Udsigt til, at Havørnen igen vil formere sig over hele Landet.

Den 20. Marts skriver Jón Jónsson, Hliðarendi i Ølfus, at Jakob Vilhjálmsson, Vogsos i Selvogur, i Efteraaret 1926, nogle Gange har set 2 Ørne flyve der omkring. Dette kan naturligvis have været de samme Ørne, der den 28. Oktober samme Aar blev seet ved Reykjafjeld i Ølfus, og det er vel endog det mest sandsynlige, da Afstanden mellem de to Steder ikke er særlig stor for flyvende Fugle. Jón Jónsson mener, at et Ørnepar har ynglet i Stakkavikurfjeld i Selvogur til omkring 1910—11, men ikke efter den Tid. Den samme Mand, der har et stort Faarehold i en Egn, hvor der findes mange Ræve, har beskæftiget sig med Udlægning af Gift for Ræve i de sidste 40 Aar, men har altid, hvad der jo er meget prisværdigt, udlagt de giftige Aadsler i Huler og Kløfter, skjult for flyvende Fugle.

Ólafur Sigurðsson, Kaldaðarnes, saa i September og November 1926 2 Ørne sammen flyve omkring Ølfusaa i Nærheden af Kaldaðarnes. Dette er selvfølgelig de samme Ørne, der samme Efteraar er iagttaget i Ølfus og Selvogur.

Efter hvad der her er anført om Havørne i Árnæssyssel i den sidste Tid og især i Betragtning af, at Udlægningsmaaden af Gift for Ræve er forandret, tør man nære grundet Haab om, at Ørnene igen vil begynde at yngle i dette Sysssel, hvor der 1890 ynglede mindst 8 Par, men ingen siden 1910, da der ynglede 4 Par.

Kjósar- og Gullbringu-Syssel.

Konsul Jes Zimsen i Reykjavik har meddelt mig, at han i de sidste Dage af April 1926 saa 1 Havørn ved Viðey i Nærheden af Reykjavik.

Borgarfjarðar-Syssel.

Kristleifur Þorsteinsson, Stóri Kroppur, skriver den 10. April 1927: »Indtil omkring 1880 var Ørne ikke nogen Sjældenhed i den øverste Del af Borgarfjarðar-Syssel, men indtil den Tid var

Rævegift heller ikke udlagt saaledes, at de giftige Aadsler kunde ses af flyvende Fugle. Aadslerne vare paa den Tid skjulte i Bjergkløfter og Huler, hvortil Rævene havde let Adgang, men Fuglene ikke. Siden blev Udlægningsmaaden forandret, og ingen tænkte den Gang paa, at den nye Udlægningsmaade skulde blive saa skæbnesvanger for Ørnene, som den nu har vist sig at være, idet Antallet af Ørne siden den Tid aftager Aar efter Aar.

I Efteraaret 1926 saas en enlig Ørn flyve ved Gaarden Húsa-fell, og Vinteren derefter saas ligeledes ved Gaarden Stóri Kroppur en enlig Ørn, som kan have været den samme Fugl.

I Midten af April 1926 blev der fundet ved Grímsaa i Lundareykjadalur en død Ørn, der rimeligvis var omkommen af Rævegift.«

Barðastrandar-Syssel.

Ólafur E. Thoroddsen, Vatnsdalur ved Patreksfjord meddeler mig i Brev af 27. Juni 1926: »I Midten af August 1925 saas 1 Ørn ved en Indsø i Vatnsdalur, hvor den var ved at jage efter et Kuld Andeunger, der holdt til i Søen. Ørnen opholdt sig den meste Tid paa Fjeldet oven for Søen, men kom en Tid daglig midt paa Dagen ned over Søen for at jage efter Andeungerne. Dette varede nogle Dage, indtil den forsvandt. Senere paa Efteraaret saas igen en enlig Ørn ude over Patreksfjord, og ligeledes af og til sidste Vinter. Omkring sidste Aarhundredskifte ynglede et Par Havørne aarlig paa den saakaldte Hafnarmúli i fornævnte Fjeld over Søen, men da de en Gang røvede et Lam, blev Ørneungerne dræbte og Reden brændt, og siden har Ørne ikke ynglet paa dette Sted eller i Nærheden; dog saas der af og til Ørne flyve der omkring i de første paafølgende Aar, men saa forløb en Tid af 10—15 Aar, hvor der ingen Ørne blev set, indtil en Ørn igen viste sig i August 1925 og ligeledes i 1926«.

I Brev fra samme O. E. Thoroddsen, dateret den 22. September 1926 meddeler han, at ingen Ørne har ynglet i Hafnarmúli 1926, og at der aldrig er set mere end 1 Ørn, der synes at være en ung Fugl; men den har haft fast Ophold i Hafnarmúli hele Sommeren.

Endvidere skriver Thoroddsen, at i den vestlige Del af Barðastrandar-Syssel har der i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede været dræbt en Del Ørne. 1883 blev der skudt en Ørn i Kalsvik i Rauðasandshreppur. Det var en Hun, thi et Æg med Skal

fandtes i den skudte Fugl. 4 Aar senere, altsaa 1887, omkom Hannen ved at æde et giftigt Aadsel, der var udlagt for Ræve. Aar 1878 drev en død Ørn op fra Søen ved Vatnsdalur, og man antog, at den var slaaet ned paa en Sælhund, der havde trukket den med sig under Vandet. Aar 1896 blev der af en Rævejæger skudt en Ørn ved Brjánslækur, og Jægeren mente, at han derved havde øvet en stor Bedrift. Omtrent ved samme Tid druknede en Ørn i Bæjarós paa Rauðasandur. Den slog ned paa en Sælhundeunge, men kunde ikke flyve op med den og mistede derfor Livet.

Ældre troværdige Folk har fortalt min Meddeler, at omkring 1860 blev der dræbt 2 Ørne, den ene ved Kalsvík, den anden ved Hvallátur. Det er saaledes ikke mindre end 7 Ørne, der ifølge Thoroddsens Opgivende i de sidste 40 Aar af forrige Aarhundrede har fundet deres Død i Barðastrandar-Syssel dels ved Skud, dels ved Gift og andre Ulykkestilfælde. Der har altsaa været ikke saa faa Ørne i dette Syssel i det nævnte Tidsrum.

Den ¹²/₁₂ 1926 skriver Thoroddsen, at det Ørnepar, der tidligere havde hjemme ved Kjálkafjord, ikke har ynglet der i flere Aar. Derimod har et Par Ørne ynglet i Breiðuskor ved Fjarðarhlíð i Kerlingafjord i Aarene 1920—26. Rimeligvis er dette Ørneparret fra Kjálkafjord, der har flyttet sig til Nabofjorden Kerlingafjord.

Endvidere skriver Thoroddsen, at der fra Hamar i Múlahreppur er set 1 Ørn flyvende mod Øst over Næsset, og han anser det for sandsynligt, at det er den samme Ørn, der sidste Sommer ofte blev set i Vatnsdalur ved Patreksfjord, eftersom denne Ørn ikke er set ved Patreksfjord siden den 20. September.

Efter de Oplysninger, Thoroddsen har indhentet fra Vestfjordene og Ísafjarðar-Syssel, synes alt at tyde paa, at Ørnen er uddød disse Steder. Dette gælder formodentlig dog kun de Fjorde, der munder ud mod Vest; i Reykjafjarðarhreppur i Ísafjarðar-Syssel yngler der endnu et Par Havørne ved den inderste Isafjord; men denne Fjord munder ud mod Øst i Isafjordsdyb.

Skjønt jeg for Tiden ikke har fuldt paalidelige Meddelelser om, at mere end 4 Par Havørne har ynglet paa Island i 1926, nemlig: 1 Par i Kjósar-Syssel, 1 Par i Dala-Syssel, 1 Par i Barðastrandar-Syssel og 1 Par i Isafjarðar-Syssel, mener jeg dog, det vil vise sig, at der desuden i 1927 har ynglet 1 à 2 Par i

Árnes-Syssel og endnu et Par i Dala-Syssel foruden det der allerede ynglende Par.

En forandret Udlægningsmaade af Gift for Ræve, saaledes som allerede er sket i Árnes-Syssel, og som jeg i Bladene har opfordret til at indføre over hele Landet, vilde sikkert bidrage til, at Havørnen i en nær Fremtid tog til i Antal. Jeg ser derfor nu mere forhaabningsfuldt paa Havørnens Fremtid paa Island end for nogle Aar siden.
